

Árni Dam, sum hevur brúkt 40 ár av sínum lívi til samstarv um vinnuligt virksemi í Føroyum, heldur, at vit føroyingar mugu royna at finna út av, hvussu vit loysa trupulleikan við larmi, sum nú vísir seg at vera, men vit mugu so sanniliga eisini hugsa um, hvat vit kunnu missa

og Lynfrost soleiðis mistu frysta russiska fiskin, sum hevði verið týðandi grundarlag undir virkseminum í fleiri ár, noyddust virkini aftur at seta sítt álít á Føroyagrunnin.

- Eg hevði eisini samband við skotskar fiskaframleiðarar um hesa tíðina. Teir søgdu, at allur fiskurin, sum teir keyptu og virkaðu, varð skorin við hond, tí tá fingur teir meira burtur úr honum. Men, hetta hevði ikki latið seg gjørt við tí lønarlag, sum var í Føroyum í mun til í Skotlandi, leggur hann aftrat.

Russar á Skála

Árni Dam eigur sín stóra leiklut í tí samstarvi, sum fekst í lag millum føroyskar skipasmiðjur og russisk reiðarí um skipa-umvælingar í Føroyum.

- Eg minnst, at táverandi stjórin á Skála Skipasmiðju, Óli Zachariassen, fór til Keyppmannahavnar í einari roynd at sleppa inn á gólvið á russisku sendistovuni. Meðan hann var í Keyppmannahavn oguttan at hava fingið nakra avtalu í lag, ringir hann til mín og spyr, hvussu hann skal bera seg at. Eg spyrji hann fyrst, hvussu hár, eygu, skógvar og buksur

eru, og síðan ringi eg til russisku sendistovuna, har eg longu tá hevði góð sambond. Tá eg hevði snakkað við sendistovuna og biðið tey tikið væl ímóti Óla Zachariassen og givið honum góðar sømdir, ringi eg aftur til skipasmiðjustjóran og sigi, at hann hevur fimm minuttir - so er portrið til sendistovuna opið. Endamálið hjá Óla Zachariassen á sendistovuni var at fáa russisk skip, sum virka her um okkara leiðir, til umvælingar á Skála.

- Hetta gekk skjótt, og longu hin 27. november í 1981, sum kanska var ein mánað eftir vitjanina á russisku sendistovuni í Keyppmannahavn, kom fyrsta skipið á Skála. Hetta var russiski trolarin, Ilja Katunin.

Árni Dam vísir á, at avtalan, sum spurdist burtur úr millum partarnar, var, at eitt skip um mánaðin skuldi koma á Skála til umvælingar.

- Hetta samstarv gav í mong ár nógv arbeiði á Skála Skipasmiðju, og eg minnst, at tað eina árið vóru ikki færri enn 44 russisk skip í dokkini á Skála. Eg fór upp á brúnna á hesum skipum og loðsaði tey øll inn á Skála. Fram til 2004 var hetta gjørt í

starvi fyri Skipafelag Føroya og árin eftir fyri Faroe Agency.

Hann sigur, at fleiri av russisku trolarunum fóru sjáldan til Russlands. Onkrir fiskaðu á Flemish Kap og komu á Skála til umvælingar, samstundis sum teir lögdu fiskin upp og skiftu manning í Føroyum. Farmaskip komu tá eftir fiskinum, og tey høvdu ofta nýggju manningina við og tóku teir, sum skuldu heim.

- Tað var ikki óvanligt í byrjanini av hesum tíðarskeiði, at russisku fiskimenninir vóru burtur í einar 8-10 mánaðir út í eitt.

Eisini í Vági

Árni Dam vísir á, at tað gingu ikki nógv ár, so kom Vágs Skipasmiðja eisini við í samstarvið um at umvæla russisk fiskiskip.

- Teir settu seg í samband við meg, og vit fóru enn einaferð til russisku sendistovuna í Keyppmannahavn. Í hesum føri hugsaði vit, at skipasmiðjan í Vági kundi taka sær av teimum smærru skipunum - skipum upp í einar 64 metrar. Hetta kom so eisini í lag, og í nøkur ár vórðu tey smærru russisku fiskiskipini umvæld á Vágs Skipasmiðju.

Árni Dam minnst eisini onkrar hendingar í hesum tíðarskeiði, sum kunnu vera verdar at nevna.

- Eg haldi, tað var tíðliga í nítiárunum, at fyrst ein russiskur trolari - og árið eftir ein annar - fóru á land í Hetlandi og fingur skaða. Hesir endaðu báðir á Skála, har umvælingin av øðrum skipinum kostaði einar 14 miljónir krónur - og umvælingin av hinum einar 17. Hetta vóru stór skip, kanska einar 120 metrar long. Trupulleikin var at gera aksiltrekk í dokkini, tí dokkin var ov lítil til tess.

Men, eftir at móguleikar vórðu skaptir fyri, at skipini kundu stinga gronina niðan á vegin á Skála, bar til eisini at gera aksiltrekk, meðan skipini stóðu í dokkini.

Ófriður á Skála

Árni Dam ásannar, at tað var ikkiuttan trupulleikar ta fyrstu tíðina, at russiskir trolarar og russisk sjófólk komu til Skálar.

- Tað var onkur her í Føroyum, sum royndi at øsa fólk upp um hetta, og tað var kanska serliga ungdomurin, sum læt seg øsa. Um kvöldarnar hendi tað, at russisk skip, sum vóru komin á Skála til umvælingar, vórðu dýkt undir við rotnum eggum og ymiskum fruktum, sum vórðu kastað inn á dekkið. Tað var so galið til endans, at manningin tordi ikki út á dekkið, og teir vóru ógvuliga harmir um hesa viðferð.

Men, so hendi nakað, sum broytti alt.

- Eg bað táverandi blaðstjóran á Sosialinum, Jan Müller, koma við mær ein túr inn á Skála. Vit fóru umborð, har Jan Müller tók myndir av øllum svansinum, sum lá inni á dekkinum, og hann skrivaði eisini eina grein í Sosialinum um hetta. Tá gjørdist fullkomiligur friður, og eg kann gott siga, at russar síðan henda dag hava verið sera væl móttiknir, bæði á Skála og í Føroyum sum heild, sigur Árni Dam.

Sjóvinna og larmur

Soleiðis, sum undangongumaðurin minnst, hevur ongantíð verið gjørt burtur úr, at stóru skipini, sum eru komin á Skála til umvælingar, hava órógvað við larmi. Í øllum førum er hetta ikki nakað, sum hevur fyllt serliga nógv, tá havt verður í huga, hvussu nógv fokus í dag er júst á larm og royk frá stórum skipum í Føroyum.

- Eg skal vera hin seinasti at siga, at larmur frá skipum ikki kann órógva, men tað undrar meg, at hetta fyllir so nógv í dag, tá hetta eftir øllum at døma ikki hevur fyllt nakað serligt á Skála, har so nógv og stór skip eru komin millum ár og dag.

Árni Dam heldur, at tað verður trupult heilt at sleppa undan larmi, tá vit eru ein fiskivinnutjóð við nógvum og tungum virksemi fram við bryggjukantinum.

- Tað er sjálvandi keðiligt, har

fólk hava trupulleikar av hesum, men fólk mugu eisini royna at gera tað, tey sjálvi kunnu gera. Her hugsi eg eitt nú um vind-eyguni, sum kanska ikki er nóg væl ljóðbjálvað.

Hann heldur, at føroyingar mugu vera sinnilgir og ikki leypa fram av, tí um henda ónøgd, sum vísir seg við stóru havnaløgini í dag, fær ta ávirkan, at Føroyar eitt nú missa laksamarknaðin í Russlandi og fiskirikidømið í Barentshavinum, kann hetta gerast ein dyggur smeitur.

- Sjálvandi er einki forgjört í, at fokus er á hetta, har tað er ein trupulleiki, og sjálvandi eigur at vera roynt at finna skilagóðar loysnir, sum gera tingini betri. Ein partur av larminum stavar sjálvsagt frá, tá farmaskip eru her eftir fiski. Áður kundi umskipast úti á reduni, men tað er ikki loyvt longur. Men, verður umskipað á reduni og ikki við bryggju, missa havnaløgini sjálvsagt inntøkur.

Árni Dam sigur, at russar eru væl vitandi um ónøgdina í pørtum av landinum við larm frá skipum.

- Longu, tá vit byrjaðu, varð avtalað, at vit tvær ferðir um árið skuldu fara til Russlands at heilsa upp á samstarvpartarnar har, og vit hava nýliga verið har yviri. Tað hevur stóran týðning fyri okkara viðskiftafólk í Russlandi, at tey kunnu kenna seg trygg við umstøðurnar her heima. Eg fegnist um, at arbeiðt verður við loysnum, men tað verður neyvan lætt at bera so í bandi, at einki hoyrist frá stórum skipum, sum koma higar til lands.

Hann vísir á, at hetta í fleiri førum eru gomul skip, og tað er neyvan bara sum at siga tað at syrgja fyri, at skipini kunnu koyra upp á landstreym, tí hetta krevur helst eina umfatandi umbygging.

Hevur tænt okkum

Maðurin, sum hevur brúkt 40 ár av sínum lívi til samstarv um vinnuligt virksemi í Føroyum, heldur, at vit føroyingar mugu royna at finna út av, hvussu vit loysa trupulleikan við larmi, sum nú vísir seg at vera, men vit mugu so sanniliga eisini hugsa um, hvat vit kunnu missa.

- Samstarvið millum Føroyar og Russland fórði til, at vit á sumri í 1977, sum fyrsta land í heiminum, gjørdur eina sínámillum fiskiveiðiavtalu við Russland, og her áttu bæði Atli P. Dam og Petur Reinert sín stóra leiklut, sigur Árni Dam, sum í mai í 2003 formelt varð útnevndur russiskur konsul í Føroyum.

Undangongumaðurin er onga lótu í iva um, at samstarvið millum Føroyar og Russland hesi árin hevur verið fyrimyndarligt, gevandi og arbeidsskapandi, og Føroyar hava notið nógv gott av hesum samstarvi.